
Gruppenpassat brandskydd

För att minska antalet döda i bränder i Ånge kommun

Medelpads Räddningstjänstförbund

2025-03-23

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Bakgrund.....	2
Syfte	2
Resultat.....	3
Halmstads kommun	3
Örkelljunga	3
Ånge kommun	3
Det mänskliga	4
Kostnadsnyttoanalys	5
Statistik	5
Fler fördelar	6
Slutsats	7
Förslag.....	7
Ekonomi	7
Rekommendation framtid.....	8

Bakgrund

Medelpads räddningstjänstförbund har som målsättning att minska antalet döda i bränder i Medelpads kommun. Olycksutredningar och statistik har visat att antalet döda i bränder inte verkar minska. Olycksutredningar och nationell statistik har visat att de som dör i bränder är äldre människor som ofta har någon form av insats från samhället redan, exempelvis trygghetslarm till en central. Statistiken visar att ju äldre en person är desto större är sannolikheten att denne omkommer i brand, sett till gruppnivå.

Individanpassat brandskydd som koncept har funnits länge och är något MSB och Socialstyrelsen länge förordat och skrivit rapporter om, bland annat "Brandsäker bostad för alla" som först gavs ut 2013, där senaste reviderade utgåvan är från 2020¹. I den nya utgåvan har Socialstyrelsen och MSB försökt att gå bort från begreppet individanpassat brandskydd till "stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta individer". Anledningen till detta är att förtydliga att det är förstärkningar av brandskyddet som behövs på ett individuellt plan.

Individanpassat brandskydd har funnits som begrepp och arbetsmetod i Ånge kommun under en längre tid. Både vård och omsorgsförvaltningen och räddningstjänsten har tillsammans försökt att arbeta proaktivt för att minska antalet döda och har därigenom tillsammans samarbetat under en längre tid i dessa frågor. Dock ser vi inte riktigt det resultat vi hade hoppats på. Antalet döda i Medelpads kommuner verkar inte gå ned. Borde inte arbetet med att individuellt anpassa brandskyddet ge resultat? Även om en äldre person har särskilda risker som rökning är det inte säkert att det är just där nästa brand startar. För även om denne persons riskbeteende, i detta fall rökning, ökar sannolikheten för att brand uppstår är hela gruppen över en viss

---

¹ Brandsäker bostad för alla, stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta individer, Erik Wessman, Andreas Forsberg, 2020.

ålder överrepresenterade i dödsbrandsstatistiken. Om vi har individanpassat brandskyddet hos denna person finns risken att vi missar branden hos en annan äldre människa som också ingår i gruppen där sannolikheten är störst att man omkommer i brand. Det vill säga att endast individuellt anpassa brandskyddet och inte se hela gruppen äldre som särskilt riskutsatt gör att vi kan missa målet, åtminstone när vi inte hela vägen fram.

Därför vill Medelpads räddningstjänstförbund införa gruppanpassat brandskydd, där vi tagit stöd från framförallt Halmstads kommun som infört ett koncept på hela gruppen som de bedömer haft ett mycket gott resultat.

Syfte

Minska antalet döda i bränder i Ånge kommun hos medborgare som idag har trygghetslarm.

Resultat

Halmstads kommun

Halmstads kommun införde tillsammans med räddningstjänsten något de valde att kalla gruppanpassat brandskydd. De hade sett samma sak som Medelpads räddningstjänstförbund att dödsbrandsstatistiken i deras kommun inte gick ner. De såg även i olycksundersökningar, som vi, att personer som omkom tillhörde kategorin äldre personer som ofta har någon form av insats från samhället redan. Räddningstjänsten i Halmstad föreslog att alla personer med trygghetslarm skulle få en brandvarnare som direkt vid indikering larmade en bemannad central via trygghetslarmet. De föreslog även att ifall centralen inte fick kontakt med den boende eller att den boende svarar att det brinner att räddningstjänsten skulle rycka ut med blåljus på 90 sekunder från inkommit larm. Vård och omsorgsförvaltningen tillsammans med räddningstjänsten tyckte att idén var bra och de valde att satsa på

att förse alla boende med direktkopplade brandvarnare till trygghetslarmet.

Under första året detta system testades larmades räddningstjänsten 15 gånger, vid sju av dessa tillfällen var det någon form av rökutveckling, vid ett tillfälle räddade man ett liv. Vid ett andra tillfälle gjorde räddningstjänsten och systemet stor skillnad dock kan man inte helt säkert säga att det räddade ett liv den gången. Oavsett är denna statistik väldigt bra och träffsäker mot målet minska antalet döda i bränder. Varje minut och sekund är viktig i det tidiga brandförloppet. Detta system innebär att tiden tills att räddningstjänst larmas i många fall kommer ske väsentligt mycket snabbare. Vilket innebär att sannolikheten att rädda liv ökar och chansen att vi minskar dödsbrandstatistiken i denna grupp ökar.

Örkelljunga

Örkelljunga som är en del av Räddningstjänsten Skåne nordväst har genomfört samma system för alla brukare som har trygghetslarm. Detta gjordes i samband med en ny upphandling från analogt larm till digitalt. Totalt handlade det om cirka 350 trygghetslarm för hela kommunen. Örkelljunga har SOS som larmcentral. Vid utlöst branddetektor och inget svar eller svar att det brinner rycker räddningstjänsten ut på larmet. Efter genomförandet har räddningstjänsten kunnat undvika händelser som kunnat få ett mycket värre förlopp utan en tidig indikation. Eftersom räddningstjänsten ofta är snabbare än hemtjänsten kände räddningstjänsten att de behövde möjlighet att komma in i lägenheter utan att alltid behöva bryta dörrar. Därför installerade de samtidigt ett digitalt låssystem vilket underlättade hemtjänstens arbete eftersom de endast behöver en nyckel. Detta förenklade även för räddningstjänsten då de vid larm kan ta sig in snabbt i lägenheten och undersöka orsaken.

Ånge kommun

Idag har Ånge sitt trygghetslarm upphandlat via Tunstall AB. Företaget har en larmcentral i Malmö. Tunstall har möjlighet att koppla trådlösa brandvarnare (optiska rökdetektorer) som är direktkopplade till trygghetslarmet. Modellen som de använder sig av är panasonic som fungerar till trygghetslarmet, Life line digital (LLD). I brandvarnaren ska inget byte av batteri ske, utan när batteriet är uttjänt byts hela enheten, cirka 10 år per enhet. Cirka en månad innan kommer varnaren avge en signal om detta, den systemansvarige kommer även se ifall uppkopplingen inte längre fungerar. Detta eftersom den systemansvarige för larmet via plattformen DMP kan se så att uppkopplingen mellan brandvarnare och larm är ok.

Idag hanterar Ånge kommuns personal själva larm från trygghetstelefonerna, det innebär att de inte använder en trygghetscentral för att svara på inkomna larm. Att hantera brandvarnaren på ett annat sätt skulle innebära nästan samma arbete som att ha trygghetstelefonerna kopplade till Tunstalls larmcentral och en relativt stor kostnadsökning per månad. Skulle exempelvis brandvarnare-larm gå till trygghetscentralen kommer centralen behöva ha ett fullständigt personregister med adresser och ha ständig återkoppling om detta. I princip skulle de behöva samma information som ifall Ånge skulle använda trygghetscentralen fullt ut. Det troliga är därför att även brandvarnare larm kommer gå till personal i hemtjänsten. Tanken med systemet är att ifall brandvarnaren detekterar rök skickar den en signal till en 24/7 bemannad plats, i Ånges fall hemtjänstens telefon. Vid ett inkommande larm från en direktkopplad brandvarnare ska personal ringa upp på trygghetstelefonen och lyssna av situationen hemma hos brukaren. Misstänker operatören att det finns rökutveckling eller brand hos brukaren ska räddningstjänsten omgående larmas ut. Här kommer det bli viktigt med en utbildningsinsats i hur man ska agera i dessa fall

Installation av brandvarnaren till trygghetstelefonen är en enkel process som liknar installation av tillbehör. Detta är något som kommunen är van vid då de hanterar mycket tillbehör till larmen. Ånge kommun använder sig av care lock som ett digitalt system för att få tillgång till brukarnas bostäder. För att räddningstjänsten effektivt ska kunna komma in bör även detta system nyttjas av räddningstjänsten för att vid larm kunna få tillträde.

Vad gäller brandvarnaren har Tunstall ett pris till Ånge kommun om 850 kronor per brandvarnare.

Framtid

Larmcentraler som har coordcom dvs SOS och exempelvis och en del kommunala räddningscentraler har en fördel då de snabbare kan larma räddningstjänst eftersom de inte behöver ringa ett 112 samtal, istället kan de direkt ge medlyssning till en SOS-operatör om ärendet. Detta sparar sannolikt en del tid i larmfasen, gentemot larmcentraler som behöver initiera ett 112-samtal. Tunstall har inte coordcom som larmsystem vilket innebär att de vid svar från den boende att det brinner behöver initiera ett 112 samtal för att larma räddningstjänsten.

Panasonics rökdetektor har en radiosändare som även borde kunna fungera med fler trygghetstelefoner från andra företag. Skulle Ånge köpa brandvarnare och sedan byta central bör kompatibiliteten med brandvarnaren och den nya trygghetstelefonen undersökas.

Det mänskliga

Att vara i riskgruppen för att dö i bränder innebär ofta att personen har någon form av rörelsenedsättning eller att hjärnan och minnet inte fungerar lika snabbt som förr. För att förstå detta har dräkter tagits fram som ger känslan av en äldre kropp med sinnen som inte riktigt hänger med², flera kommuner har låtit äldreomsorgspersonal testa detta. Vid en brand är det relativt

---

² <https://www.youtube.com/watch?v=48vfKOk09-I>

vanligt att den boende hinner uppfatta allt som händer omkring sig men att denne inte kan agera utifrån försämrade syn, hörsel och rörelseförmåga. Detta gör att ett brandförlopp är ett fruktansvärt scenario för den drabbade. Ett krigsliknande scenario blir den sista stunden på jorden utan möjlighet att göra något. Detta är inte ett värdigt sätt att dö på. Att undvika sådana fall så långt det är möjligt är självklart. Vilket detta system i många fall kommer kunna göra. Med detta system skulle bara vetskapen hos den äldre att någon är på väg vid ett larm kunna vara en förmildrande omständighet som inger ett hopp.

Kostnadsnyttoanalys

Handelshögskolan i Karlstad har även gjort en kostnadsnyttoanalys av direktkopplade brandvarnare till trygghetslarm.³ Sammanfattningen till rapporten var följande ”*Syftet med den här studien är att se de samhällsekonomiska effekterna av att installera direktkopplade brandvarnare till personer med trygghetslarm och som är över 65 år. Studien avgränsades till de största kostnadstyperna kopplat till bostadsbrand vilket är egendomsskador och personskador och omkomna. Studien avgränsade de största kostnadstyperna kopplat till direktkopplade brandvarnare till utrustning/installation och falsklarm. Data har hämtats från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen, Svensk Försäkring, Statistiska centralbyrån, Brandskyddsföreningen, Trafikverket och lokala data insamlade från räddningstjänster. Totalt uppgick nettonuvärde för en installerad brandvarnare till 6 694 kr. Nettonuvärde för att installera direktkopplade brandvarnare hos alla personer med trygghetslarm över 65 år uppgick till cirka 1,4 miljarder kronor. Nyttokostnadskvoten uppgick till 8,64. Studien visade att det är samhällsekonomiskt lönsamt att installera direktkopplade brandvarnare till personer med trygghetslarm som*

---

³ Kostnadsnyttoanalys av direktkopplade brandvarnare till trygghetslarm En samhällsekonomisk analys av fördelar och kostnader kopplat till direktkopplade brandvarnare, Andreas Carlsson, Karlstad business school, 2021

är över 65 år.” Är Nettonuvärde större än noll innebär det att en investering är lönsam eftersom nuvärdet blir större än investeringskostnaden. Enkelt sammanfattat har kostnadsnyttoanalysen undersökt kostnader för dödsfall, personskador, sjukhuskostnader vid bostadsbrand och egendomsskador vid brand. Det har viktats emot kostnad för installation av utrustning samt falsklarm. Sammantaget visar detta att det är lönsamt att direktkoppla brandvarnare till trygghetslarmet hos de som har ett sådant.

Statistik

Nedan finns kort statistik från Medelpads senaste dödsbränder, från 2022-2024. Anledningen att visa denna är för att kunna göra en bedömning av vart behovet är som störst med direktkopplade brandvarnare i de fall kommunen behöver genomföra arbetet i etapper.

2022: Centralgatan 14, kvinna 72 år

2022: Märrgård, kvinna 80 år

2022: Skottsund, kvinna 60 år

2022: Johannisberg, man 65

2023: Skönsberg, kvinna 82

2024: Vintertjärn, man 83

2024: Södra järnvägsgatan, man 84

2024: Timrågården, man 83

Detta ger en snitt ålder på cirka 75 år. Detta kan vara ett stöd och fingervisning vid prioritering och etappindelning av systemet.

Fler fördelar

Utöver att räddningstjänsten larmas snabbt till platsen har systemet ytterligare en fördel. Flera gånger när vi varit ute på bränder kan vi se att en brandvarnare skruvats ner eller att batteriet slutat att fungera. Denna brandvarnare har lång livstid,

10 år, utan batteribyte. Skulle den ligga nere kan den systemansvarige se detta i en digitalplattform. Detta ökar sannolikheten att brandvarnaren kommer fungera hos brukaren.

Slutsats

Förslag

Att social utskottet i Ånge kommun beslutar att införa direktkopplade brandvarnare till trygghetslarm för samtliga personer som idag har ett sådant larm.

Vid larm från brandvarnaren tar hemtjänsten kontakt med den boende, vid uteblivet svar eller svar att det brinner larmas räddningstjänsten och hemtjänst åker till platsen.

Räddningstjänsten svarar på 90 sekunder och rycker ut närmaste räddningsstation med blåljus.

Vid svar till hemtjänsten att det inte brinner eller att de av annan anledning kan höra att det inte brinner åker endast hemtjänst till platsen för att återställa larmet.

Genom att installera direktkopplade brandvarnare till trygghetslarm i Ånge kommun tror räddningstjänsten att vi kan minska antalet omkomna i bränder. Vi tror att denna åtgärd prickar väldigt bra den målsättning som finns att minska antalet döda i Medelpads kommuner. Räddningstjänsten skulle förorda ett bredd genomförande för samtliga personer med trygghetslarm, men ifall projektet behöver genomföras i etapper rekommenderar vi följande prioritering:

1. 75 år och uppåt
2. 70-75
3. 65-70

Räddningstjänsten bör även förses med teknisk lösning via care lock så att vi får nyckelaccess digitalt till boendes lägenheter vid en utlöst brandvarnare.

Ekonomi

Ekonomiskt skulle detta antingen innebära en större startavgift eller en högre månadsavgift ifall den leasas.

**Tabell 1, kostnad för brandvarnare, leasing vs köpa, baserat på 300 enheter.
Tunstalls priser till Ånge kommun.**

Leasa brandvarnare	52 kronor per månad och enhet. 24 månaders avtal. 187 200 kr per år 38 kronor per månad och enhet 48 månaders avtal. 136 800 per år
Köpa brandvarnare	850 per enhet. Engångskostnad 255 000 kronor.

Utöver ovanstående kostnad kommer det kosta personaltid för att sätta upp och starta upp brandvarnarna. Tiden i snitt kan antas vara cirka 60 minuter per brandvarnare för Ånge kommuns egna personal.

Beroende på hur lång avtalstid kommunen har med Tunstall kan leasing eller köpa löna sig olika. Efter ganska exakt 22 månader går "breakeven" för att köpa brandvarnarna kontra att leasa under 48 månader. Med avtalet 24 månader går break even efter 16 månader, dvs efter 16 månader är leasing dyrare.

Brandvarnaren kan även i vissa fall kopplas till andra larmcentraler ifall kommunen skulle byta leverantör, vilket gör att brandvarnarna skulle kunna användas längre än kvarvarande avtalstid. Dock kan detta inte sägas säkert förrän en ny larmcentral eventuellt upphandlats.

För räddningstjänsten del uppskattas årskostnaden vara cirka 28000 kronor utifrån kostnaden för uttryckningar vid fellarm, uppskattat 7 stycken per år.

Vid införande behöver systemet kontinuerligt utvärderas. Utifrån Örskelljunga och Halmstad ser räddningstjänsten ingen större risk

att det skulle bli ett för stort antal falsklarm. Men det finns risk att det skulle kunna bli för många larm ifall larmcentralen inte fungerar som ett första filter. Därför behöver systemet kontinuerligt utvärderas så att larmcentralen fungerar som det filter som behövs för att minimera antalet falsklarm.

Rekommendation framtid

Vid en framtida upphandling av ny aktör rekommenderas att möjlighet till direktkopplade brandvarnare till trygghetslarm fortsatt läggs in på kravlistan. Det rekommenderas även att välja en leverantör som använder systemet coordcom. Coordcom nyttjas av SOS vilket gör att vid ett larm kan medlyssning direkt skickas till operatör som sedan kan larma en station. Utan coordcom behöver centralen ringa ett 112 samtal vilket försenar uttryckningen något.

Räddningstjänsten tycker även att det arbete som fortlöper kring individanpassat brandskydd ska fortsätta eftersom där finner man personer inom dessa grupper som har ytterligare särskilda riskbeteenden som med fördel kan kräva fler åtgärder.

Anton Hörnvist, enhetschef tillsyn och tillstånd